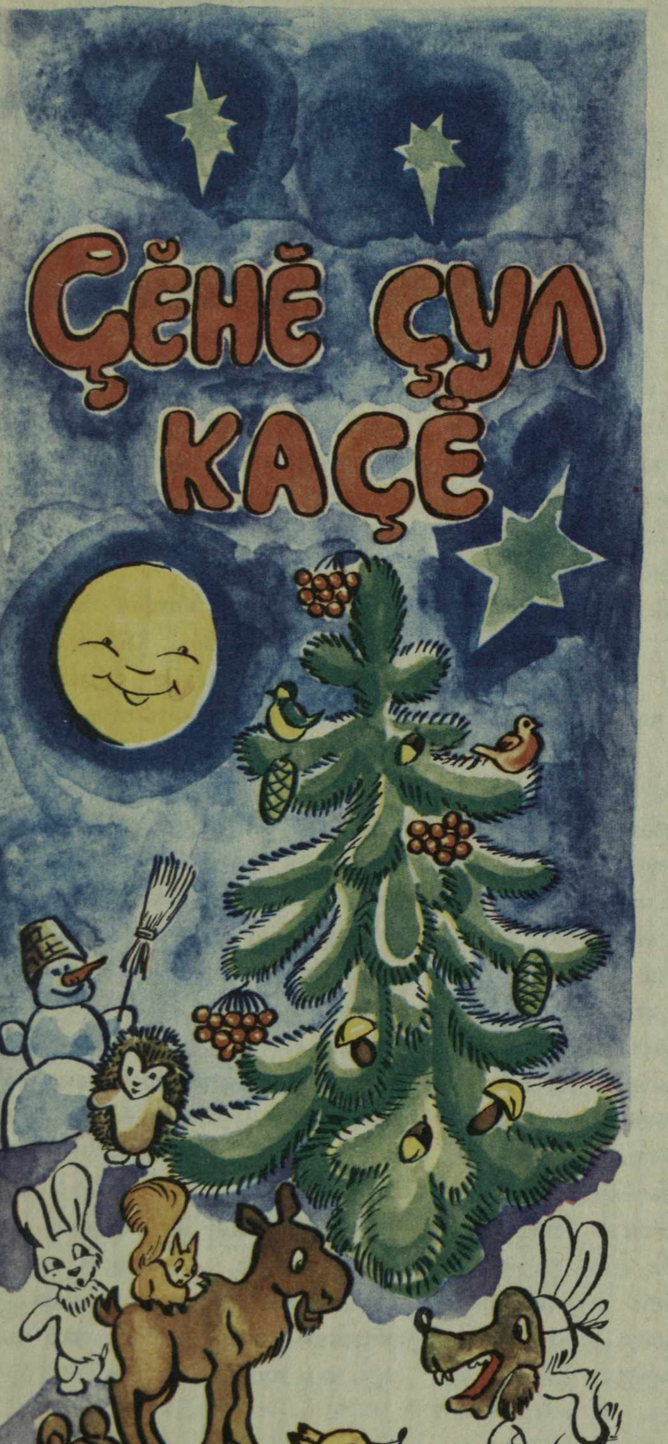

(ю м а х)

Сĕм вăрманта, пысăк çавра уçланкă çывăхĕнче ӳсекен йывăççем хушшинче пĕр хĕллехи ир çакăн пек калаçу пуçланнă.

— Кĕçех Çĕнĕ çул çитет. Уяв йĕркелесчĕ, — тенĕ çамрăк вĕрене юнашар ларакан йăрăс хурăна.

— Эпĕ те çавăн çинчен шухăшлатăп, — хуравланă лешĕ. — Ах, уяв! Илемлĕ юрă, вăйă-кулă. Мĕн тери лайăх! Анчах пурте пирĕнтен килмест-çке. Чăрăшсем мĕн тейĕç-ши?.. Малтан çавсемпе калаçса пăхас пулать.

— Уявне хаваслансах йĕркелĕттĕмĕр-ха, — сăмах хушнă чăрăшсенчен пĕри. — Анчах тăхăнма çĕнĕ тум кирлĕ-çке. Унсăрăн Хĕл Мучи кăмăлсăрланма пултарать. Эй, сивĕ çил! Çитет сана усăсăр вăркăшса çӳреме. Вĕç-ха, кала юр пĕлĕчĕсене, килччĕр, пулăшчă пире.

— Юрĕ, — тенĕ те сивĕ çил, çурçĕр еннелле вĕçсе кайнă.

Чăнах та, вăхăт нумай та иртмен, кăвак тӳпене тĕксĕм йывăр пĕлĕтсем хупăрласа илнĕ. Сывлăшра темĕн чухлĕ шурă юр пĕрчи вĕлтĕртетме пуçланă. Симĕс тумлă лапсăркка хырсемпе чăрăшсене шапшурă пĕркенчĕкпе вите-вите хунă.

— Пирĕн туратсем яка, вĕсем çинче юр пĕрчисем тытăнса тăраймаççĕ, сивĕ хĕл, тархасшăн пулăш. Пирĕн те Çĕнĕ çула илемлĕ тумпа кĕтсе илес килет, — тенĕ ытти йывăççем.

— Юрĕ, юрĕ. Тăхтăр кăштах, — лăплантарнă вĕсене хĕл.

Каç пулсан, тавралăха çăра тĕтре карса илнĕ. Ир енне çанталăк уяртнă, сивĕтнĕ. Хĕвел, куçне уçса, çĕр çийĕн çĕкленнĕ çеç — эй, тĕлĕнтермĕш! — хура вăрман шап-шурă çĕнĕ тумĕпе киленсе, хуллен хумханса ларнине курнă.

— Эй, тавралăх! Манран та парне туян, — тенĕ те хĕвел çутă пайăркисене çĕр çийĕн сапаласа янă.

— Ах, мĕн тери чипер эпир, — пăшăлтатнă йывăççем. — Мĕн тери чипер.

— Çапла, кĕçĕр Çĕнĕ çул çуралать. Хăвăртрах хатĕрленес пулать, — шавланă йывăççем. Чăрăшсем, сирĕнтен хăшĕ елка пулас тет?

— Эпир чи илемлине суйларăмăр. Акă вăл, кăтартнă лешсем ушкăнра тăракан лапсăркка туратлă йăрăс чăрăш çине.

— Хăвăртрах капăрлатас пулать. Елкăшăн шапшурă тум çителĕксĕр. Ăçтан тупас тетĕр-ха хитре теттесем? Э? — вĕçĕмсĕр чакăлтатма тытăннă чакак

вăрăм хӳрине йăкăл-якăл вылятса.

— Ман темиçе сапака юлнă туратсем çинче. Татса çакăр, — сĕннĕ пилеш.

— Эпĕ те çырласене паратăп, — тенĕ палан.

— Манăн та йĕкелсем пур... Пурне те илĕр...

— Чакак, ăçта çак сан йăву? Унта темĕн чухлĕ йăлтăркка япала пур, теççĕ, — хутшăннă калаçăва халĕ кăна вĕçсе пынă улатакка.

— Мĕн?! — ялтах сикнĕ çакна кĕтмен чакăлти. — Çапла, пур ман пуянлăх. Эпĕ сирĕн пек ним çук кайăк мар. Тĕкĕр катăкĕ те пур, çутă кашăк аври те, йăлтăркка тӳме те... Анчах эпĕ ăна хам валли пухнă. Памастăп. Никама та памастăп!

— Юрĕ-çке, юрĕ. Лăплан. Никам та вăйпа туртса илмест сан пурлăхна. Унсăрăнах, пăх-ха, епле капăр халĕ пирĕн елка. Хитре кайăксене чĕнетпĕр. Вĕсем ларсан, тата та чиперленет.

Çапла хĕллехи кун вĕçленсе пынă. Хĕвел юлашки хĕрлĕ пайăркисене пуçтарса илнĕ те тĕксĕм çĕр хыçне канма анса кайнă. Тĕттĕмленме пуçланă.

— Епле-ха çутăсăр? Унсăр мĕнле уяв пултăр? Капла пирĕн тум та йăлтăртатмасть, — пăлханма тытăннă йывăçсем.

— Эпĕ çутă мар-и вара? — кармашса пăхнă тулли уйăх. Çĕкленнĕ те кĕмĕл çутине вăрман çийĕн салатнă.

— Ах, уйăх, çăлтăрсем!.. Ку пушшех лайăх, пушшех интереслĕ, — пăшăлтатса илнĕ çамрăк вĕренепе йăрăс хурăн.

Ĕнтĕ хăнасем пуçтарăнма пуçланă. Чи малтан, чакак персе çитнĕ.

— Килеççĕ, килеççĕ, — хашка-хашка чакăлтатма тытăннă вăл. — Мĕнпур вăрмана вĕçсе çаврăнтăм. Пурне те систертĕм. Пурте пĕлеççĕ халĕ уяв пуласса. И-и, ара... Эпĕ пулмасан, кам пулăшатчĕ-ши сире...

Чакак хыççăн ытти кайăксем те вĕçсе килнĕ. Хура-шурă-сарă тумлă кăсăясене, хĕрлĕ пĕсехеллĕ уйăпа, тем тĕслĕ хитре тĕклĕ, капăр шăкăлчие, пĕчĕк чĕпписене хĕллехи сивĕре кăларма хăраман, йăмăх кĕлеткеçурăмлă, кукăр сăмсана тӳрех елка çине ларма сĕннĕ. Вĕсем хыççăн тĕрлĕ тискер кайăк çурисем те чупса çитнĕ. Икĕ пĕчĕк упа, пурăш, пăши пăрушĕ, кашкăр, мулкач, тилĕ. Малтан вĕсем уçланка тухма вăтанса, пĕр-пĕрне тĕрткелесе тăнă, каярахпа хăюлланнă. Пуçланнă вара хаваслă уяв каçĕ. Кайăксем илемлĕ юрă янратнă, чакак балалайка каланă, хĕрлĕ тӳпетейлĕ улатакка параппан çапнă. Тăвата уралла çăмламас пĕчĕк хăнасем те кашни хăй пултарулăхне кăтартма тытăннă: кайри урисем çине çĕкленсе ташланă, пуç хĕрлĕ тăрса утнă, сикнĕ, чăкăл-макăл йăваланнă.

Акă вăрманта унта та кунта шарт та шарт туни илтĕнсе кайнă. Кăна йывăçсем хыпар янă: Çĕнĕ Çул çуралнă! Вăл кунталла килет! Кĕçех шап-шурă вăрăм сухаллă, йăлтăркка кăвак кĕрĕклĕ Хĕл Мучи курăннă.

— Çĕнĕ Çул ячĕпе саламлатăп! — тенĕ вăл уçланкă варрине тухса.

— Çĕнĕ Çул ячĕпе! Çĕнĕ Çул килчĕ! — савăннă пурте.

Хаваслă кĕвĕ янăранă, Хĕл Мучи те чăтайман, ыттисемпе пĕрле ташша яра панă. Çапла чунтан хаваслáннă вăхăтра сисмен те — выçă кашкăр сикнĕ тухнă. Çивĕч шăлĕсене шач тутарнă та çăткăн куçĕпе йĕритавра пăхса илнĕ. Шавлă уçланкă самантрах шăпланнă. Сехри хăпнă кайăк-кĕшĕк çӳлерех туратсем çине вĕçе-вĕçе ларнă. Тискер кайăк çурисем, çăлăнăç шыраса, Хĕл Мучи патне ыткăннă. Шурă турачĕсене унталла-кунталла сулкаласа савăнакан йывăçсем те пĕр вырăнта хытса тăнă... Мĕн пулĕ ĕнтĕ? Эй, мĕн пулĕ?

— Ан хăрăр! — илтĕннĕ кĕтмен çĕртен хаваслă сасă. Кăвак кашкăр тирĕ шуса аннă та, ун ăшĕнчен, ахăлтатса-кулса, шурă мулкач сикнĕ-тухнă. Вăт мыскараçă! Вара ытти çăмламас хăнасем те кула-кулах çири тирĕсене хыва-хыва пăрахма тытăннă. Кашкăр çури — тилĕ, упа — чĕрĕп пулса тăнă, пурăш тилĕ тирне тăхăннă иккен.

Унтан Хĕл Мучи кĕсйинчен шап-шурă пĕчĕк тутăр кăларнă та ăна силлесе кăпăшка юр çине саркаласа хунă.

— Асамлă çивитти! Пурин валли те тутлă кучченеç кăларса хур! — тенĕ вăл хыттăн. Каланă кăна, темĕн тĕрлĕ апат-çимĕç тухса выртнă.

— Илĕр! Çийĕр! Кама мĕн килĕшет, — тенĕ каллех тараватХĕл Мучи.

Хăнасен йышĕ ӳссех пынă пулин те, тутлă çимĕç иксĕлмен...

Ир енне тин хăнасем килĕсене саланма пуçланă. Халь кăна вăраннă çиле çеç уяв вĕçленни килĕшмен. Пушанса юлнă уçланка вирхĕнсе кĕрсе, вăл хăйĕн ĕмĕрхи юррине тăсса янă, шăхăрнă, ташланă. Ăна итлесе, йывăçсем те унталла-кунталла сулкаланнă. Вĕсен шап-шурă уяв тумĕ, уйăх çуттинче кăваккăн йăлтăртатса, пĕчĕк юр пĕрчисем пулса саланнă, сывлăшра çаврăна-çаврăна вĕçнĕ.

Александр ПЛЕХАНОВ ӳкерчĕкĕ.